

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında
İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiati her yerde 15 kuruş
seneliği, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)
Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: V

Ankara, 2 Mayıs, 1929

Sayı: 127

Çocuk Haftası

23 nisan salı günü başlayan çocuk haftası bugünlerde nihayet buldu. Yavrularımız gene, kafalar neşe ve şetaret içinde geçen bu yedi günün tatlı hatıralarile dolu, derslerine ve annelerinin kucaklarına döndüler. Ve teşyi ettiğimiz bu bir haftalık çocuklar bayramını gelecek sene bu günlerde tekrar ederken bugünün çocukları hayatlarına bir senenin tecrübelerini ve bilgilerini katmış, bir senelik tahassürün verdiği heyecan ve hararetle daha olgunlaşmış olarak karşımıza çıkacaklardır.

Bana dünyada en fena ve en iyi şey nedir diye sorsalar tereddüt etmeden derhal cevap verirdim: İtiyat. Bir haftadır küçüklerimizin etrafımızda hoplayıp zıplamalarına mes'ut ve pürneşe görmelerine alışmıştık. Ve geçen gün bir ocağı idare eden bir çocuktan, muhteren bir Türk evlâdından bir davetiye aldığım zaman kendimi istikbalin büyük bir mahkemesi karşısına çağırılan bir maznun kadar şaşırılmış ve hürmetkâr buldum. Bu gün ise ellerinde kitap ve çantalarla mekteplerine giden ciddî tavurlu çocuklar kafilesile karşılaştığım zaman onların bayramlarını kısaltan ve neşelerini bozan bir cemiyetin ferdi gibi bir köşeye sinmek istedim. Bir haftadır çocuk sevinç ve gürültüsünün doldurduğu kasabalarımız ve şehirlerimiz şimdi şen sakinlerinin küsüp gittiği metruk bir şehir manzarası gör-

teriyor. Ne yazık ki her bayram gibi çocukların bayramı da çok, çok kısa oldu.. Çocuğu ve çocukluğu sevmeyen kimse tasavvur edemiyorum. Çok ıstırap çeken Türk milletinin, çocuklarına karşı duyduğu muhabbet ise bütün istikbale ait ümit ve tasavvurlarının inzımamile payansız bir aşk halinde tezahür ediyor. Bir garp mütefekkeri bu hissimizi şöyle tahlil etmişti: Bir çocuğa yaklaştığım zaman iki hisle karşılaşırım. Hali için şefkat duygusu, istikbali için de hürmet duyguları..

Bu günün küçükleri olan yarınki türk nesli hakkında bizim duygularımız ise hâl ve istikbali de aşan ebedî bir hürmet ve muhabbettir. Onların kalplerimizde yarattığı büyük sevgi ve saygının yardımıyledir ki asırların yükünü omuzlarımızda gülererek taşıyoruz, onların yarınını aydınlatmak için bu günün gündüzlerini gece yapıyoruz.

Vatanın ücra bir köşesinde çalışan genç muallimler, tarlasında çifti çubuğuyle meşgul köylüler, büyük inkilâp için her sahada kendini feda eden gençlerin hepsi ona temiz ve lekesiz bir atla feyizdar bir vatan, parlak bir istikbal bırakmak için bir insanın yapabileceği işlerin hepsini yaptılar. Türk milletinin feda ettiği bir çok şeyleri yarınki neslin faizleriyle iade edeceği hakkındaki ümitlerimizden bir an olsun şüphe etseydik ümitsizliğin en müthiş uçurumlarına düşüp kaldık. Nasıl

sağlam binalar sağlam topraklar üstünde kurulursa vatan ve millet denilen büyük mefkûrelerimizin de tahakkuk sahaları çocuk kalbi türk çocuğunun vicdanıdır. Onun içindir ki çocnklarımızın yetiştirilmesi için sarfedilen her şeyimiz sarfiyatımızın ve fedakârlıklarımızın en yerinde olanıdır.

Bu bir hafta zarfında matburatımız, Türk Ocakları, Himayei Etfal cemiyetleri, belediyeler ve muhtelif teşkilâtımız çocuğa ait türlü faaliyetlerle yakından alâkadar oldular. Bütün bu faaliyetlerin gayesi çocukluk denilen, uzviyeti ve ruhiyeti itibarile bizden büsbütün ayrı bir âlem teşkil eden yeni bir dünyaya, memleketin dikkatini çevirmek, onu tetkike muhtaç bir madde gibi müşahede ve tahlillerimize arzettir.

Ortazaman çocukluğu beşeriyet için baş belâsı olan tufeylî bir zaman, çocuğu da ezilmeğe ve kahredilmeğe lâyık bir şeytan telâkki ederdi, zamanımız ise çocukluğu hürmete, tepcile lâyık mukaddes bir mahlûk olarak tanır. Bız buna ilâve idiyoruz: çocukluğa ait bütün faaliyet ve teşkilâtın mihveri de çocuk olmalıdır.

Bize çocuk haftasını hazırlayan yavrularımız için duyduğumuz sevgilerin tezahürüne meydan veren Himayei Etfal Cemiyeti ile kıymetli reislerine teşekkür ederken gelecek sene bu haftanın daha esaslı, daha ilmî ve deha etraflı bir şekilde tes'it edilmesi temennisini tekrar ediyoruz.

H. M.

İhtimalilik ve Yakın

“ Emil Borel „ den

Rasyonel mihanikin saltanatını kuran meşhur Newton kanunu tam iki asır ilme hâkim olmuştu. Bu kanunun esas yahut örnek gibi alaraktır ki Lagrangé ler, Laplace'lar, Coulomb'lar, Gauss'lar, Fresnel'ler, Ampèr'ler mihanikî izahların sahasını genişlettiler; fakat bunların bütün dehalarına, cehtlerine rağmen, kainatın mihanikî izahından ibaret olan en son gaye, «radioaktivité» nin keşif ve tetkiki gününe kadar daima elden kaçmış ve bu son keşif ve tetkik göstermiştir ki mihanikî izahlar kat'î surette kifayetsizdirler ve yerlerin, ihsaî izahlara vermeye mecburdurlar.

Bir hadiseyi ihsaî bir surette izah etmek, o hadiseye tesadüf kanunlarıyla idare edilen pek büyük adetlerde meçhul hadiselerin bir hasılası gibi bakmaktır. Bu suretle değişen bilgilerimiz kendisiyle birlikte ilmî hakikat hakkındaki vukufumuzu da değiştirmiştir.

Evvelâ İngiliz âlimi Maxwell tarafından sezilmiş olan bu hakikatı yeni nazariyelerin inkişafı her gün daha bedihi bir hale getirmektedirler; bu hakikate göre fizik kanunlarının hepsi değilse de ihsaî hakikatlardır, tafsilatıyla tahlili mümkün olmayacak derecede çok müteaddit ve çok mudil hadiselerin yuvarlak hesaplı bir hasılasını ifade eder. Fizikî ihsaî kanunlarından daha yakını olması birisindeki efrat -- ki molekül yahut elektronlardır -- adedinin diğerindeki efrat adedinden -- ki bir cemiyetteki insanlardır -- çok fazla olmasındandır; ve malûmdur ki bir istatistik nakadar çok

miktarda fertler üzerine yapılırsa yakine isabeti de o kadar çok olur. Bir istatistikçi önmüzdeki haftada Paris'te nakadar doğum olacağını yüzde on bilebilir, halbuki bir fizikçi muayyen bir hararet ve muayyen bir tazyikte olmak şartile şu ve ya bu hacmi dolduracak gaz kütlelerini binde, hatta onbinde bir hatayı geçmiyecek bir yakın ile bilir.

İhtimaliyat nazariyesi yalnız fizikte esaslı bir rol oynamaz: hayatıyat ta bu nazariyeye bağlıdır; evvelâ garip bir nazarla karşılanan biyometrik tahaariler saha ve tatbikatlarını günden güne arttırmaktadır.

İstatistik nihayet içtimai ilimlere kendini ekseriya yegâne mümkün olan bir usul olarak kabul ettirir ve aynı zamanda hayli hizmetler yapar, o derece ki bir çok hallerin tetkikinde ilmî başka bir usul aratmaz. İctimai istibsar mes'eleleri bu usulle yapıldığı gibi, daha haspî, pratikten daha uzak ilimler, meselâ lisaniyat, filoloji, bediiyat yahut edebiyat tarihi de bu usulden istifade eder.

Gençliğe verdiğimiz zihni terbiye aceba bu derece mühim olan ihtimalilik ve ihsaî hakikat vukufiyle hemahenk midir? Bunun böyle olmadığı pek meydandadır. Gençler bu meseleler heman münhasiren tali' oyunları vasıtasıyla temasa gelmektedirler. Bunlardan bir kısmının bu hususta iktisap ettikleri fikir bir kumarcı zihniyeti yani bütün hayatları müddetince şansın esrarlı itikadını ruhlarına yerleştirmektedir. Kumarın gayri ahlâkiliğinden tiksinişmiş olanlar da ihsaî hakikata benzeyen her şeyin

hakikat ismine lâayık olmayacağı fikrini kafalarına yerleştirmişler ve bu sebeple «yakini daha çok sevmek» te musirdirler. İhtimaliyat meselelerini sırf akıllarıyla düşünüp taşınanlar, müspet delillere metafizik reiyler karıştırmayanlar pek azdır. Bu kabiliyetsizliğin bütün neticeleri sayılamaz; bunlardan yalnız gazete ve mecmuaların amele tekaütleri ve intihap islâhatı hakkında kolayca kabul ettikleri en abes muhakemeleri düşünmek, istatistik hakkında yapılan en ağır lâtifelerin «nükteperverler» i güldürmesi, ihsaî hakikatten daha eyi bir şey iddia edemeyecek olan bir çok usul yahut müesselerin mutlak olduğu iddia edilen bir hakikat namına tenkit edilmeleri kâfidir. Hayat daha içtimailleştikçe bu misallerde o nispette artmaktadır.

Bu hali iyileştirmek için tahsilin bütün dereceleri, bütün fikir kitapları ihsaî hakikat vukufu ile beslenmiş olmalıdır; bu vukuf istatistik dersi ile yüksek tahsile yavaş yavaş girdi isede bunun ehemiyetini büyütme lâzım değildir; fazla olarak bunun yalnız başına kâfi geleceğine de inanmamalıdır; çünkü teknik bir talim ister istemez az kimselere hitap edebilir; halbuki bu vukufun konferanslar, eserler, matbuat makaleleri arasında saçılması talim ve terbiye ile uğraşanların vesatları ile yavaş yavaş halka da geçecektir. İhtimaliyat ve ihsaî hakikat hakkında sarıh fikirler neşretmenin ilmî ve içtimai büyük faideleri bunlardan bir kaçını bu satırlarla ikna edebilirsem mes'udum.

MUSTAFA ŞEKİP